

Затверджено
на засіданні приймальної комісії
Львівського національного
університету імені Івана Франка

«.....» .....2016 р.

Протокол № _____

юридичний факультет

ПРОГРАМА
фахового вступного випробовування
для здобуття освітньо-кваліфікаційного рівня магістр
з навчальної дисципліни
«Конституційне право України»

Затверджено
на засіданні Вченої ради юридичного факультету
(протокол № _____ від « _____ » лютого 2016 р.)

Голова Вченої ради _____ проф. В. М. Бурдін

Львів – 2016

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Конституційне право України є провідною галуззю і наукою в системі національного права України. Як галузь національного права воно встановлює та регулює, а як наука досліджує основоположні суспільні відносини, що виникають з приводу політико-територіальної організації суспільства, функціонування його соціально-економічної системи. А це означає, що воно формулює наукові засади українського державотворення, без яких останнє не може бути оптимально прогнозованим.

Навчальна дисципліна «Конституційне право України» вивчається на основі знань, які були отримані студентами з «Теорії держави і права», «Логіки», «Римського права» та «Судових і правоохоронних органів». Знання з конституційного права лягають в основу вивчення решта навчальних дисциплін, що передбачені навчальним планом підготовки фахівців в галузі права. В особливих структурно-логічних зв'язках конституційне право перебуває з такими базовими навчальними дисциплінами, як «Конституційне право зарубіжних країн», «Конституційне процесуальне право» та «Муніципальне право».

На юридичному факультеті Львівського національного університету імені Івана Франка «Конституційне право України» викладається як обов'язкова навчальна дисципліна при підготовці фахівців вищої кваліфікації за спеціальністю 7.060101 «Правознавство». Паспортом спеціальності конституційне право – 12.00.02 передбачено теоретичне вивчення джерел конституційного законодавства, його системи і структури; предмет, форми і методи конституційно-правового регулювання суспільних відносин; предмет, форми та методи конституційного регулювання суспільних відносин, орган конституційного контролю, його функції, повноваження, форми та методи діяльності; конституційне законодавство зарубіжних країн, тощо.

Семінарські заняття проводяться з основних найважливіших тем «Конституційного права України» і мають на меті поглиблення теоретичних знань студентів, набуття ними необхідних навичок для практичної діяльності, розв'язанні конкретних юридичних справ, застосуванні чинного законодавства.

Самостійна робота планується як форма навчання, що має на меті надати допомогу у вивченні запропонованої літератури, у пошуку відповідей на проблемні питання курсу, оволодінні практичними завданнями курсу

Форми контролю – поточний, модульний, підсумковий семестровий контроль.

2. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Тема 1.

Конституційне право України як галузь національного права

Сучасні тенденції розвитку державно-правових інститутів в Україні. Конституційне право - правова категорія. Об'єктивна та суб'єктивна сутність конституційного права. Вплив романо-германської та англо-саксонської правових традицій на сучасний розвиток конституційного права в Україні. Романо-германський підхід до вчення про конституційно-правову норму як алгоритму конституційності. Конституційно-правові норми: ієрархічна системність та структуризація; юридична сила та соціальна значимість; специфічний механізм конкретизації та тлумачення. Правова доктрина «верховенства права» та її «англосаксонське коріння».

Об'єктивна необхідність відродження конституційно-правових національних традицій: демократії, багатопартійності, приватної власності, місцевого самоврядування, тощо. Зміст поняття «правова політика» («політика права»).

Поняття і предмет «Конституційного права України» як галузі національного права та юридичної науки. Конституційне право як навчальна дисципліна.

Конституційне право України – основна галузь права, норми якої закріплюють основи правового статусу людини і громадянина України, її державно-територіальний устрій, встановлюють систему, основні принципи організації і діяльності органів державної влади і місцевого самоврядування, форми безпосередньої демократії.

Системно-структурна характеристика галузі національного права «Конституційне право України». Інститути конституційного права. Норми конституційного права (*поняття, форми виразу, юридичні властивості*).

Місце та роль конституційного права України в національній правовій системі. Політико-правова природа та генеза термінів «конституційне право» та «державне право». Сучасне розуміння змісту поняття «конституційне право». Зміст конституційного права – як «політичного права». Конституційне право – як сфера (частина) публічного права.

Суб'єкти конституційно-правових відносин.

Конституційно-правові відносини. Предмет конституційно-правового регулювання: *суспільні відносини, що формують основи правового статусу особи в Україні; суспільні відносини, що визначають державно-територіальний устрій України, тобто просторову сферу її владарювання, форму держави, її структуру, взаємовідносини держави з її складовими, їх правове становище, адміністративно-територіальний поділ; суспільні відносини, що виникають у процесі організації і здійснення державної влади й місцевого самоврядування.*

Конституційна відповідальність як інститут юридичної відповідальності. Конституційна відповідальність як вид юридичної відповідальності. Ознаки конституційної відповідальності Підстави та форми конституційної відповідальності.

Суб'єкти конституційної відповідальності. Конституційна відповідальність вищих органів державної. Конституційна відповідальність Верховної Ради України Конституційна відповідальність Президента України Конституційна відповідальність Кабінету Міністрів України.

Методологія науки конституційного права. Плюралізм ідей і світоглядна основа, співвідношення юридичних, соціологічних та політологічних засад в конституційному праві. Конкретні методи дослідження: порівняльно-правовий, історико-правовий, соціологічний, політико-правовий, формально-юридичний та інші.

Предмет навчальної дисципліни конституційного права. Система навчальної дисципліни конституційного права України.

Поняття і предмет науки конституційного права. Система науки конституційного права. Джерела конституційного права України як науки конституційного права. Наука конституційного права в Україні (основні етапи розвитку, провідні правові школи, проблема наступництва, сучасний стан та перспективи формування українського конституційного права). Українські вчені-конституціоналісти.

Критерії класифікації норм конституційного права (*предмет правового регулювання; метод правового регулювання; призначення у механізмі правового регулювання; юридична сила; ступінь конкретизації правового припису; характер диспозиції; суб'єкти нормотворення; джерела; дія за колом суб'єктів; територія дії; час дії; гарантованість тощо*).

Норми конституційного права - установча норма права. Норма-визначення (норма-констатація). Норма-принцип. Гарантуюча норма. Матеріальні та процесуальні норми конституційного права.

Тема 2.

Джерела конституційного права

Системно-структурна характеристика конституційного права України. Джерела конституційного права України як галузі національного права: поняття, система, види. Конституція - як основне джерело конституційного права. Сутність та значення Декларації про державний суверенітет України (16.07.1990 р.) та Акту про проголошення незалежності України (24.08.1991 р.) як джерел конституційного права України. Волевиявлення народу. Рішення референдуму.

Договір, конституційний закон, нормативний акт, нормативна угода та конституційно-правовий звичай у системі джерел конституційного права. Дія джерел у часі та просторі.

Тема 3.

Вчення про конституцію

Поняття та сутність конституції. Конституція держави як продукт європейської правової та політичної культури. Виникнення та основні теорії конституцій.

Поняття, сутність та основні властивості конституції України. Суб'єкт прийняття конституції. Класифікація конституцій. Форма та структура конституції. Функції конституції. Предмет та межі конституційного регулювання.

Загальна характеристика Конституції України.

Структура Конституції України. Зміст поняття «преамбула конституції». Завдання та функції преамбули. Нормативна сила преамбули. Правова природа Прикінцевих положень Конституції України. Правова природа Перехідних положень Конституції України.

Юридичні властивості Конституції України. Конституція як акт установчої влади народу. Конституція як Основний Закон держави. Конституція як Основний Закон суспільства.

Верховенство Конституції України. «Пряма дія» норм Конституції України.

Стабільність конституції. Механізм забезпечення стабільності конституції. Підготовка та прийняття Конституції України (28.06.1996 р.). Конституційно-правовий механізм внесення змін до Конституції України.

Генеза конституційного розвитку 1996-2016 рр. Конституційна реформа.

Конституція та конституціоналізм. Конституціоналізм: поняття та зміст. Конституціоналізм у системі конституційно-правової науки. Витоки європейського конституціоналізму. Поняття та засади сучасного конституціоналізму. Розвиток конституціоналізму в Україні.

Тема 4.

Правова охорона Конституції України.

Конституційно-правовий інститут «правової охорони конституції». Поняття «правова охорона конституції» як правової категорії та системи правової охорони конституції. Завдання охорони конституції: правова охорона конституції як основного закону, наділеного найвищою юридичною силою; правова охорона діючого порядку організації і здійснення державної влади; правова охорона взаємовідносини між державою та особою.

Широке розуміння змісту поняття «правова охорона Конституції» (*система політичних, економічних, юридичних, соціальних, освітньо-виховних заходів у справі забезпечення дії конституції та запобіганню її порушень*). Види політичних, економічних, юридичних, соціальних, освітньо-виховних заходів у справі забезпечення дії конституції. Суб'єкти правової охорони Конституції України. Повноваження та діяльність суб'єктів конституційно-правових відносин в галузі правової охорони конституції.

Вузьке розуміння змісту поняття «правова охорона Конституції» (*система виключно конституційно-правових засобів, гарантій щодо*

забезпечення юридичної дії конституції). Види конституційно-правових засобів охорони конституції. Принципи правової охорони Конституції України.

Правова природа понять «конституційна юстиція» та «конституційна юрисдикція». Завдання та функції органу конституційної юрисдикції. Моделі конституційної юстиції. Особливості української моделі конституційної юстиції. Органи державної влади, що виконували функції «правової охорони конституції» у період з дня проголошення незалежності України до часу утворення Конституційного Суду України. Конституційно-правовий механізм утворення Конституційного Суду України. Завдання та функції Конституційного Суду України. Компетенція Конституційного Суду України. Структура Конституційного Суду України. Статус судді Конституційного Суду України. Акти Конституційного Суду України: види та їх правова природа. Відповідальність за порушення Конституції України.

Тема 5.

Поняття і зміст конституційного ладу України

Конституційно-правові основи суспільного ладу. Правова природа понять «суспільство», «народ». Поняття «громадянське суспільство». Поняття «соціально-організоване суспільство».

Конституційний лад. Система соціальних, економічних і політико-правових відносин, які встановлюються та охороняються Конституцією України та іншими конституційно-правовими актами. Фактори що визначають рівень розвитку конституційно-правових відносин. Конституційне право - це галузь, яка охоплює систему правових норм, що встановлюють засади конституційного ладу України. Конституційний лад як система базових організаційно-правових форм взаємодії між суб'єктами конституційно-правових відносин. Положення Конституції України, що визначають зміст конституційного ладу України.

Взаємозв'язок конституційного ладу з «державним ладом», «суспільним ладом» «конституційним статусом людини і громадянина», «системою безпосереднього народовладдя», «організацією державної влади та місцевого самоврядування», «територіальним устроєм», «основами національної безпеки» та іншими суспільно-політичними та конституційно-правовими інститутами.

Тема 6.

Система загальних засад конституційного ладу України

Система основних засад конституційного ладу України.

Рішення Конституційного Суду України від 16.04.2009 № 7-рп/2009. Рішення Конституційного Суду України від 14.12.1999 № 10-рп/99. Рішення Конституційного Суду України від 05.10.2005 № 6-рп/2005. Рішення Конституційного Суду України від 25.01.2012 № 3-рп/2012.

Інститут захисту конституційного ладу. Суб'єкти конституційно-правових відносин, що виконують функцію захисту конституційного ладу України. Надзвичайний стан. Воєнний стан.

Тема 7.

Основи конституційно-правового положення людини і громадянина

Людина, особа, громадянин, іноземний громадянин, особа без громадянства, біженець – як конституційно-правові категорії.

Поняття і сутність конституційно-правового статусу людини та громадянина. Дуалізм конституційно-правового статусу людини і громадянина. Структура конституційно-правового статусу людини та громадянина. Принципи конституційно-правового статусу людини та громадянина.

Свобода людини. Рівність людей у їх гідності та правах. Невідчужуваність конституційних прав і свобод людини. Непорушність конституційних прав людини. Невичерпність конституційних прав людини і громадянина. Гарантованість конституційних прав та свобод. Недопущення звуження змісту та обсягу існуючих конституційних прав і свобод. Рівноправність та рівність громадян перед законом.

Межі основних прав та свобод. Недопустимість скасування чи обмеження прав і свобод людини і громадянина.

Міжнародно-правові стандарти прав та свобод людини і громадянина.

Поняття та сутність основних гарантій реалізації і захисту (охорони) прав, свобод і обов'язків (політичні, економічні та юридичні гарантії).

Поняття громадянства. Конституційно-правова природа громадянства. Громадянство як юридичне право. Громадянство як конституційно-правовий інститут. Принципи законодавства про громадянство України.

Набуття громадянства України: підстави та умови. Філіація. Натуралізація. Набуття громадянства України за народженням. Принципи права ґрунту та права крові у законодавстві України. Право на набуття громадянства України за територіальним походженням. Умови прийняття до громадянства України. Умови неприйняття до громадянства України. Поновлення громадянства України. Спрощений порядок набуття громадянства України. Час з моменту якого особа вважається громадянином України. Акт про проголошення незалежності України (24.08.1991 р.).

Способи припинення громадянства України: вихід з громадянства України, втрата громадянства, за підставами передбаченими міжнародними договорами. Підстави припинення громадянства України. Особливості виходу з громадянства України. Умови за яких не дозволяється вихід з громадянства України. Особливості втрати громадянства України. Конституційно-правові наслідки набуття громадянства іншої держави. Громадянство дітей у разі зміни громадянства батьків і в разі усиновлення.

Система та повноваження органів, які беруть участь у вирішенні питань громадянства України. Повноваження Президента України у сфері

громадянства. Повноваження Верховної Ради України у сфері громадянства. Повноваження Комісії при Президентові України з питань громадянства. Органи за межами України до яких можна звернутися з питань громадянства. Міжнародні форми захисту прав і свобод людини. Визнання національним правом юрисдикції міжнародних правозахисних органів.

Тема 8.

Конституційні права, свободи та обов'язки людини і громадянина в Україні

Поняття та система основних прав, свобод та обов'язків людини і громадянина.

Поняття конституційне право людини (громадянина). Поняття конституційний обов'язок людини (громадянина). Межа прав та свобод людини і громадянина.

Класифікація основних прав і свобод людини і громадянина. Критерії, за якими можна класифікувати права та свободи людини і громадянина.

Особисті права та свободи. Право людини на життя. Право людини на повагу до її гідності, право людини на свободу на особисту недоторканність. Право людини на недоторканність житла. Право на таємницю листування, телефонних розмов, телеграфної та іншої кореспонденції. Право на свободу пересування та вільний вибір місця проживання. Право на свободу думки і слова, право на свободу світогляду віросповідання.

Політичні права та свободи. Право на свободу об'єднання у політичні партії та громадські організації. Право на участь в управлінні державними справами, у всеукраїнському та місцевому референдумах. Виборчі права громадян. Право на проведення зборів, мітингів, походів і демонстрацій. Право на звернення до органів державної влади, місцевого самоврядування, їх посадових осіб.

Соціально-економічні та культурні права та свободи. Право на власність. Право на підприємницьку діяльність. Право на працю та відпочинок, права на страйк. Право на соціальний захист. Право на житло. Право на достатній життєвий рівень. Право на охорону здоров'я. Право на безпечне довкілля. Право на освіту. Право на свободу творчості.

Конституційне право на відшкодування шкоди за рахунок держави чи органів місцевого самоврядування.

Конституційні обов'язки людини і громадянина в Україні. Захист Вітчизни, незалежності та територіальної цілісності України. Військова та альтернативна служби. Шанування державних символів України. Додержання Конституції та Законів України. Обов'язок не заподіювати шкоду природі та культурній спадщині, не посягати на права і свободи, честь і гідність інших людей. Обов'язок сплачувати податки і збори.

Тема 9.

Особливості конституційно-правового статусу закордонних українців, національних меншин, іноземців та біженців

Конституційні засади правового статусу іноземних громадян та осіб без громадянства в Україні (апатридів). Обсяг прав, свобод та обов'язків іноземних громадян та апатридів. Обмеження щодо реалізації прав та свобод іноземними громадянами та апатридами. Умови реалізації прав та свобод іноземними громадянами та апатридами в Україні. Підстави перебування іноземних громадян та апатридів в Україні. Документи, які підтверджують законність перебування іноземних громадян та апатридів на території України. Права та свободи, якими володіють іноземні громадяни та апатриди в Україні.

Конституційно-правові основи статусу біженців в Україні. Порядок набуття та втрати статусу біженців в Україні. Обсяг та особливості реалізації прав та свобод, а також виконання обов'язків біженцями в Україні.

Особливості правового статусу українців, які проживають за кордоном.

Конституційно-правовий статус національних меншин в Україні. Право національних меншин на збереження та розвиток своєї самобутності. Гарантії вільного розвитку національних меншин в Україні. Декларація про права осіб, що належать до національних або етнічних, релігійних та мовних меншин.

Тема 10.

Конституційні основи територіального устрою

Поняття «державно-територіальний устрій». Поняття «територіальна організація держави». Територія як об'єкт конституційно-правового регулювання. Україна – унітарна держава. Ознаки унітарної держави. Територіальне верховенство держави. Засади державно-територіального устрою.

Поняття «адміністративно-територіальний устрій». Поняття «адміністративно-територіальна одиниця».

Система адміністративно-територіального устрою України. Види адміністративно-територіальних одиниць. Адміністративно-територіальний поділ України: становлення, сучасний стан та перспективи реформування. Рішення КСУ від 13.07.2001 № 11-рп/2001 (*Справа про адміністративно-територіальний устрій*). Рішення КСУ від 18.06.2002 № 12-рп/2002 (*Справа про об'єднання територіальних громад*).

Утворення нової адміністративно-територіальної одиниці у складі України. Перейменування адміністративно-територіальної одиниці.

Органи державної влади України, що мають повноваження щодо утворення (ліквідації) адміністративно-територіальних одиниць, зміни їх меж.

Місто зі спеціальним статусом. Конституційно-правовий статус столиці України – міста-герой Київ. Столичні функції міста.

Тема 11.

Конституційно-правові основи суверенітету

Поняття суверенітету в конституційному праві. Державний суверенітет. Народний суверенітет. Національний суверенітет. Державно-правові ознаки суверенітету України. Державні символи України (Державний герб України, Державний прапор України, Державний гімн України) та інші атрибути української державності. Політико-правове оформлення України як суверенної національної держави. Правонаступництво України.

Суб'єкти державного суверенітету (еволюція поглядів та інтерпретація принципу суверенітету народу). Українська нація, український народ та національні меншини - як суб'єкти конституційного права України.

Тема 12.

Конституційно-правові механізми безпосереднього народовладдя

Поняття «демократія» та «пряма демократія». Поняття «народне волевиявлення». Форми прямого волевиявлення. Поняття «представницька демократія». Поняття «виборче право». Виборче право і виборча система. Об'єктивне і суб'єктивне виборче право. Виборче право активне і пасивне. Принципи виборчого права. Загальне, рівне, пряме виборче право. Таємне голосування (гарантії забезпечення таємниці волевиявлення виборців). Види виборчих систем. Мажоритарна, пропорційна та змішана виборчі системи: основні відмінності. Виборча система України.

Виборче право як інститут конституційного права. Рішення КСУ від 12.05.2009 № 10-рп/2009.

Виборче право як політичне право громадянин. Міжнародно-правові стандарти виборчого права. Поняття та види виборів. Активне та пасивне виборче право. Поняття «виборчий ценз». Виборчі цензи щодо активного виборчого права. Виборчі цензи щодо пасивного виборчого права.

Територіальна організація виборів. Фінансування виборів. Повторне голосування і повторні вибори. Визначення результатів голосування.

Референдум: поняття та види. Завдання та функції референдуму. Референдуми в Україні.

Тема 13.

Конституційно-правові основи організації публічної влади в Україні

Поняття та сутність державної влади. Поняття «система державної влади». Поняття «система публічної влади». Поняття «орган публічної влади». Поняття «орган державної влади». Ознаки органу державної влади. Види органів державної влади, передбачені Конституцією України. Конституційно-правове значення принципу розподілу влади.

Органи державної влади, що складають конституційну систему державної влади України. Межі здійснення державної влади. Форма організації державної влади в Україні.

Конституційні засади організації державної влади. Спеціально-дозвільний принцип діяльності органів державної влади. «Верховенство права» та «верховенство закону» як принципи діяльності органів державної

влади. Принцип гуманізму. Принцип народовладдя. Конституційні принципи побудови і діяльності державних органів. Принцип поділу влади та механізм «ваг і стримувань» в конституційній системі України. Способи формування органів державної влади в Україні.

Вибірчі системи, що застосовуються в Україні.

Тема 14.

Конституційно-правовий статус Президента України

Поняття, правова природа та призначення інституту глави держави. Конституційно-правовий статус глави держави – Президента України. Місце Президента України у системі органів державної влади. Атрибути Президента України. Становлення інституту глави держави в Україні.

Президент України - глава держави. Вимоги до особи, яка може бути обрана Президентом України. Гарантії діяльності кандидатів в Президенти України. Фінансування виборів Президента України. Повторні вибори та повторне голосування на виборах Президента України.

Представницький мандат глави держави – Президента України Конституційно-правові основи обрання Президента України (загальна характеристика). Глава держави – особа, яка здійснює функції публічної влади. Президент України – голова Ради національної безпеки та оборони України. Юридична сила рішень РНБО.

Президент України – Верховний Головнокомандувач Збройними Силами України.

Строк повноважень глави держави. Причини та умови дострокового припинення повноважень. Порядок заміщення посади Президента України. Відповідальність глави держави. Усунення Президента України з поста в порядку імпічменту. Конституційно-правові наслідки застосування імпічменту до Президента України.

Характеристика взаємовідносин Президента України з урядом, парламентом та органами судової влади України.

Інститут Представника Президента України в АРК. Нормативно-правові акти, що визначають статус Представника Президента України в АРК. Компетенція Представника Президента України в АРК.

Інститут Представника Президента України у Верховній Раді України. Нормативно-правові акти, що визначають статус Представника Президента України у Верховній Раді України. Компетенція Представника Президента України у Верховній Раді України.

Інститут Представника Президента України у Кабінеті Міністрів України. Нормативно-правові акти, що визначають статус Представника Президента України у Кабінеті Міністрів України. Компетенція Представника Президента України у Кабінеті Міністрів України.

Інститут Представника Президента України у Конституційному Суді України. Нормативно-правові акти, що визначають статус Представника

Президента України у Конституційному Суді України. Компетенція Представника Президента України у Конституційному Суді України.

Інститут Представника Президента України на Чорнобильській АЕС. Нормативно-правові акти, що визначають статус Представника Президента України на Чорнобильській АЕС. Компетенція Представника Президента України на Чорнобильській АЕС.

Адміністрація Президента України. Виконання обов'язків Президентом України.

Тема 15.

Повноваження Глави держави

Президент України як гарант державного суверенітету та територіальної цілісності України. Президент України як гарант додержання Конституції України. Президент України у механізмі «ваг і стримувань» системи розподілу влади в Україні.

Забезпечення Президентом державної незалежності, національної безпеки і правонаступництва держави. Внутрішні та зовнішньополітичні функції Президента.

Здійснення повноважень Верховного Головнокомандувача та призначення на посади та звільнення з посад вищого командування Збройних Сил України, інших військових формувань. Керівництво Радою національної безпеки і оборони України. Внесення до парламенту подання про оголошення стану війни та прийняття рішення про використання Збройних Сил України у разі збройної агресії проти України. Прийняття згідно з законом рішення про загальну або часткову мобілізацію та введення воєнного стану в Україні або в окремих її місцевостях у разі загрози нападу, небезпеки державній незалежності України. Прийняття рішення про введення в Україні або окремих її місцевостях надзвичайного стану, а також оголошення у разі потреби окремих місцевостей України зонами надзвичайної екологічної ситуації – з подальшим затвердженням цих рішень парламентом.

Призначення всеукраїнського референдуму щодо внесення змін до розділів I, III, XIII Конституції України в порядку, встановленому ст. 156 Основного Закону. Проголошення всеукраїнського референдуму за народною ініціативою. Призначення позачергових виборів. Утворення, реорганізація та ліквідація органів виконавчої влади. Утворення судів загальної юрисдикції. Створення консультативних, дорадчих та інших допоміжних органів і служб.

Представницькі функції Президента України. Представлення Української держави у міжнародних відносинах. Здійснення керівництва зовнішньополітичною діяльністю держави. Ведення переговорів і укладення міжнародних договорів України. Прийняття рішення про визнання іноземних держав. Призначення та звільнення глав дипломатичних представництв України в інших державах і при міжнародних організаціях. Прийняття вірчих і відкличних грамот дипломатичних представників іноземних держав.

Видання указів та розпоряджень. Право законодавчої ініціативи. Право вето. Правові наслідки використання Президентом права вето.

Тема 16.

Конституційно-правова природа парламенту - Верховної Ради України

Поняття парламенту, його правова природа. Конституційна природа та ознаки парламенту. Конституційні основи порядку формування та діяльності Верховної Ради України.

Функції парламенту України. Представницька функція Верховної Ради України. Конституційно-правові акти Верховної Ради України як загальнонаціонального представницького органу та їх юридична сила.

Законодавча функція Верховної Ради України. Суб'єкти законодавчої ініціативи. Рішення КСУ від 30.05.2012 № 12-рп/2012 (*Справа про законодавчу ініціативу*). Рішення КСУ від 07.07.1998 № 11-рп/98 (*Справа щодо порядку голосування та повторного розгляду законів Верховною Радою України*). Рішення КСУ від 28.03.2001 № 2-рп/2001 (*Справа про позачерговий розгляд законопроектів*).

Конституційно-правові акти Верховної Ради України як єдиного законодавчої влади. Закон України. Постанова Верховної Ради України. Інші акти Верховної Ради України. Рішення КСУ від 09.02.1999 № 1-рп/99 (*Справа про зворотну дію в часі законів та інших нормативно-правових актів*). Рішення КСУ від 17.05.2001 № 5-рп/2001 (*Справа про зміни до закону про бюджет*).

Конституційно-правова природа парламентського контролю. Конституційно-правові акти Верховної Ради України як органу, що здійснює парламентський контроль. Суб'єкти конституційно-правових відносин, що здійснюють парламентський контроль в Україні. *Уповноважений Верховної Ради з прав людини*. Рахункова палата Верховної Ради України. Парламент та парламентаризм, становлення парламентаризму в Україні. Сучасні тенденції розвитку парламенту в Україні.

Тема 17.

Структура парламенту. Конституційно-правовий статус органів Верховної Ради України

Голова Верховної Ради України. Конституційно-правова природа статусу Голови Верховної Ради України. Конституційно-правовий механізм обрання Голови Верховної Ради України. Рішення КСУ від 11.07.2012 р. № 15-рп/2012 (*Справа про обрання Голови Верховної Ради України*). Компетенція Голови Верховної Ради України.

Рішення Голови Верховної Ради та їх конституційно-правова природа. Конституційно-правові механізми взаємодії Голови Верховної Ради з іншими органами парламенту. Припинення повноважень Голови Верховної Ради України. Конституційно-правові наслідки припинення повноважень Голови Верховної Ради України.

Перший заступник і заступник Голови Верховної Ради України. Конституційно-правова природа статусу першого заступника і заступника Голови Верховної Ради України. Конституційно-правовий механізм обирання першого заступника і заступника Голови Верховної Ради України. Компетенція першого заступника і заступника Голови Верховної Ради України. Рішення першого заступника і заступника Голови Верховної Ради та їх конституційно-правова природа. Конституційно-правові механізми взаємодії першого заступника і заступника Голови Верховної Ради з іншими органами парламенту. Припинення повноважень першого заступника і заступника Голови Верховної Ради України. Конституційно-правові наслідки припинення повноважень першого заступника і заступника Голови Верховної Ради України.

Комітети Верховної Ради України (профільні комітети). Конституційно-правова природа статусу комітету Верховної Ради України. Конституційно-правовий механізм формування комітету Верховної Ради України. Компетенція комітету Верховної Ради України. Рішення комітету Верховної Ради та їх правова природа. Конституційно-правові механізми взаємодії комітету Верховної Ради з іншими органами парламенту, органами державної влади та місцевого самоврядування. Припинення повноважень комітету Верховної Ради України.

Тимчасові слідчі комісії Верховної Ради України. Конституційно-правова природа статусу тимчасової спеціальної комісії Верховної Ради України. Конституційно-правовий механізм формування тимчасової спеціальної комісії Верховної Ради України. Компетенція тимчасової спеціальної комісії Верховної Ради України. Рішення тимчасової спеціальної комісії Верховної Ради та їх правова природа. Конституційно-правові механізми взаємодії тимчасової спеціальної комісії Верховної Ради з іншими органами парламенту, органами державної влади та місцевого самоврядування. Припинення повноважень тимчасової спеціальної комісії Верховної Ради України.

Секретаріат Верховної Ради України: конституційно-правовий статус.

Тема 18.

Конституційно-правовий статус народного депутата України

Народний депутат України - повноважний представник Українського народу у Верховній Раді України. Народний депутат України - державний діяч, політик, парламентарій.

Депутатський мандат. Несумісність депутатського мандата з іншими видами діяльності. Рішення КСУ від 13.05.1997 № 1-зп (*Справа щодо несумісності депутатського мандата*). Рішення КСУ від 06.07.1999 № 7-рп/99 (*Справа про сумісництво посад народного депутата України і міського голови*).

Вимоги (цензи) до народних депутатів України. Присяга народного депутата України. Ухвальний голос народного депутата України у Верховній

Раді України. Дорадчий голос народного депутата України у Верховній Раді України.

Повноваження народного депутата України у Верховній Раді України та її органах. Повноваження народного депутата України у взаємовідносинах з органами державної влади, органами місцевого самоврядування, підприємствами, установами організаціями, засобами масової інформації.

Права народного депутата у Верховній Раді. Право обирати і бути обраним до органів Верховної Ради України. Право законодавчої ініціативи. Повноваження народних депутатів установчого характеру. Депутатський запит. Рішення КСУ від 19.05.1999 р. № 4-рп/99 (*Справа про запити народних депутатів України*). Рішення КСУ від 11.04.2000 № 4-рп/2000 (*Справа про запити народних депутатів України до прокуратури*). Рішення КСУ від 20.03.2002 № 4-рп/2002 (*Справа про запити і звернення народних депутатів України до органів дізнання і досудового слідства*). Депутатське звернення. Рішення КСУ від 05.03.2003 № 5-рп/2003 (*Справа про звернення народних депутатів України до Національного банку України*). Рішення КСУ від 14.10.2003 № 16-рп/2003 (*Справа про направлення запиту до Президента України*). Права у виборчому окрузі та за його межами. Участь у депутатському розслідуванні.

Обов'язки народного депутата України. Обов'язок особистого голосування. Обов'язок бути присутнім і брати участь у засіданнях Верховної Ради України та її органів, до складу яких його обрано. Обов'язок дотримуватися закону про регламент Верховної Ради й інших парламентських актів, що визначають порядок діяльності Верховної Ради України та її органів.

Припинення повноваження народного депутата України

Гарантії депутатської діяльності. Недоторканність народних депутатів України (парламентський імунітет). Депутатський індемнітет. Рішення КСУ від 27.10.1999 № 9-рп/99 (*Справа про депутатську недоторканність*). Рішення КСУ від 10.04.2003 № 7-рп/2003 (*Справа про гарантії діяльності народного депутата України*). Рішення КСУ від 26.06.2003 № 12-рп/2003 (*Справа про гарантії депутатської недоторканності*). Рішення КСУ від 09.07.2007 № 6-рп/2007 (*Справа про соціальні гарантії громадян*). Рішення КСУ від 22.05.2008 № 10-рп/2008 (*Справа щодо предмета та змісту закону про Державний бюджет України*).

Парламентська фракція. Конституційно-правовий статус фракції. Фракційна структура чинного парламенту. Аналіз факторів, що визначають поділ на фракції. Повноваження фракції. Юридична природа рішень фракції. Конституційно-правові механізми взаємодії фракції з органами парламенту. Вихід депутата з фракції. Конституційно-правові наслідки виходу депутата з фракції. Справа про перебування народного депутата України у депутатській фракції (*Рішення КСУ від 25.06.2008 № 12-рп/2008*). Справа про перебування народного депутата України у депутатській фракції (*Рішення КСУ від 25.06.2008 № 12-рп/2008*). Парламентська група. Парламентська більшість (коаліція). Парламентська меншість (опозиція). Конституційно-правове

забезпечення діяльності парламентської більшості (коаліції) та парламентської меншості (опозиції). Конституційно-правовий механізм формування парламентської більшості (коаліції). Структура парламентської більшості чинного парламенту. Структура парламентської меншості чинного парламенту (опозиції). Установчі документи парламентської більшості. Справа про коаліцію депутатських фракцій у Верховній Раді України (Рішення КСУ від 17.09.2008 № 16-рп/2008). Рішення КСУ від 06.04.2010 № 11-рп/2010 стосовно можливості окремих народних депутатів України брати безпосередню участь у формуванні коаліції депутатських фракцій у Верховній Раді України. Повноваження парламентської більшості. Конституційно-правові наслідки виходу фракції з парламентської більшості. Конституційно-правова природа рішень парламентської більшості (коаліції) та парламентської меншості (опозиції).

Тема 19.

Конституційно-правова природа уряду – Кабінету Міністрів України та інших органів виконавчої влади

Поняття «уряд» у вузькому та широкому значеннях. Уряд - Кабінет Міністрів України - вищий орган у системі органів виконавчої влади в Україні. Відповідальність, підконтрольність і підзвітність Кабінету Міністрів України.

Указ Президента України «Про оптимізацію системи центральних органів виконавчої влади» від 9 грудня 2010 № 1085. Типове положення про міністерство затверджено Указом Президента України від 24 грудня 2010 р. № 1199 «Деякі питання організації роботи міністерств, інших центральних органів виконавчої влади».

Основні завдання та функції Уряду України. Забезпечення державного суверенітету та економічної самостійності України, здійснення внутрішньої та зовнішньої політики держави, виконання Конституції та законів України, актів глави держави Реалізація передвиборчої програми Президента України, шляхом розроблення програми діяльності Уряду. Підготовка та внесення до Верховної Ради України Закону «Про державний бюджет України» на відповідний рік.

Конституційний склад Уряду та порядок його формування. Прем'єр-міністр, Перший віце-прем'єр-міністр, віце-прем'єр-міністри та міністри. Несумісність службової діяльності з іншою роботою. Підстави і порядок складення повноважень Урядом України та його відставки. Резолюція недовіри Кабінету Міністрів України. Порядок організації діяльності уряду. Секретаріат Кабінету Міністрів України. Акти Кабінету Міністрів України – постанови і розпорядження. Інші центральні органи виконавчої влади. Державна служба. Державна інспекція. Державне агентство. Центральні органи виконавчої влади зі спеціальним статусом.

Територіальні органи виконавчої влади. Основні засади діяльності місцевих державних адміністрацій.

Тема 20.

Конституційно-правовий статус судової влади в Україні

Поняття та функції судової влади. Принципи здійснення правосуддя.

Державна судова адміністрація. Вища кваліфікаційна комісія суддів України. Національна школа суддів України. З'їзд суддів України.

Судоустрій. Судова система. Види судів. Суди загальної юрисдикції. Загальні та спеціалізовані суди. Місцеві, апеляційні та вищі спеціалізовані суди. Цивільне, господарське, адміністративне, кримінальне судочинство. Верховний Суд України. Вищий господарський суд України. Вищий адміністративний суд України. Вищий спеціалізований суд України з розгляду цивільних і кримінальних справ.

Утворення та ліквідація судів. Єдині засади організації та діяльності судів; єдиний статус суддів; обов'язковість для всіх судів правил судочинства, визначених законом; обов'язковість виконання на території України судових рішень; єдиний порядок організаційного забезпечення діяльності судів; фінансуванню судів виключно з Державного бюджету України; вирішення питань внутрішньої діяльності судів органами суддівського самоврядування.

Конституційно-правовий статус суддів. Здійснення правосуддя на професійній основі. Вимоги, що висуваються до особи, яка претендує на посаду судді. Перше призначення на посаду судді. Призначення на посаду судді безстроково. Присяга судді. Недоторканність, незмінюваність суддів, несумісності їх посади. Принципи соціального і правового захисту суддів. Права і обов'язки судді. Конституційно-правові підстави припинення повноваження судді.

Тема 21.

Конституційно-правові засади місцевого самоврядування

Поняття «місцеве самоврядування». Місцеве самоврядування як конституційно-правовий принцип. Місцеве самоврядування як колективне право громадян. Місцеве самоврядування як конституційно-правовий інститут. Співвідношення понять «місцеве самоврядування», «автономія», «суб'єкт федерації».

Міжнародно-правові стандарти місцевого самоврядування. Принцип правової автономії. Принцип організаційної автономії. Принцип фінансової автономії.

Принципи місцевого самоврядування за законодавством України: народовладдя; законності; гласності; колегіальності; поєднання місцевих і державних інтересів; виборності; правової, організаційної та матеріально-фінансової самостійності в межах повноважень, визначених законами України; підзвітності та відповідальності перед територіальними громадами їх органів та посадових осіб; державної підтримки та гарантії місцевого самоврядування; судового захисту прав місцевого самоврядування.

Модель місцевого самоврядування в Україні.

Тема 22.

Система місцевого самоврядування в Україні. Конституційно-правовий статус суб'єктів місцевого самоврядування в Україні

Система місцевого самоврядування: територіальна громада; сільська, селищна, міська рада; сільський, селищний, міський голова; виконавчі органи сільської, селищної, міської ради; районні та обласні ради, що представляють спільні інтереси територіальних громад сіл, селищ, міст; органи самоорганізації населення.

Територіальна громада села, селища, міста - первинний суб'єкт місцевого самоврядування. Види територіальних громад. Статут територіальної громади. Символіка територіальної громади. Територіальна юрисдикція громади. Межі територіальної громади. Реформування територіальних громад.

Представницький орган територіальної громади. Види представницьких органів. Повноваження сільських, селищних, міських рад. Загальна компетенція сільських, селищних, міських рад. Виключна компетенція сільських, селищних, міських рад. Особливості організації та діяльності районних та обласних рад, їх органів та посадових осіб. Сфера діяльності районних та обласних рад.

Загальна компетенція районних, обласних рад. Питання, які вирішуються районними і обласними радами виключно на їх пленарних засіданнях. Особливості повноважень районних у містах рад та їх виконавчих органів. Статус голови районної, обласної, районної у місті ради. Повноваження голови районної, обласної, районної у місті ради. Заступник голови районної, обласної, районної у місті ради. Президія (колегія) районної, обласної ради. Виконавчий апарат районної, обласної ради. Акти органів та посадових осіб місцевого самоврядування. Акти ради. Загальні засади статусу депутатів місцевих рад та сільських, селищних, міських голів.

Виконавчий комітет сільської, селищної, міської, районної у місті ради. Порядок формування виконавчого комітету ради. Обмеження сумісності діяльності посадових осіб, які входять до складу виконавчого комітету ради. Підзвітність і підконтрольність виконавчого комітету. Повноваження виконавчого комітету сільської, селищної, міської, районної у місті ради. Розмежування повноважень між виконавчим комітетом ради, спеціально уповноважених виконавчими органами ради та сільським, селищним, міським головою. Організація роботи виконавчого комітету сільської, селищної, міської, районної у місті ради.

Акти виконавчого комітету ради. Акти спеціально уповноваженого виконавчого органу сільської, селищної, міської, районної в місті ради та спеціально уповноваженого органу виконавчого апарату районної, обласної ради. Визнання актів органів та посадових осіб місцевого самоврядування незаконними. Порядок доведення актів органів та посадових осіб місцевого самоврядування до відома населення.

Загальні засади діяльності органів самоорганізації населення. Правова природа та основні завдання органу самоорганізації населення. Законодавство про органи самоорганізації населення. Принципи організації та діяльності органу самоорганізації населення. Повноваження органів самоорганізації населення. Власні повноваження органу самоорганізації населення. Делеговані повноваження органу самоорганізації населення.

Гарантії діяльності та відповідальність за порушення законодавства про органи самоорганізації населення. Гарантії діяльності органу самоорганізації населення.

Місцевий референдум, загальні збори (сходи) громадян за місцем проживання, органи самоорганізації населення та інші форми територіальної самоорганізації громадян.

Тема 23.

Гене́за реформування конституційно-правових інститутів: проблеми теорії та практики

Методологія науки конституційного права. Плюралізм ідей і світоглядна основа, співвідношення юридичних, соціологічних та політологічних засад в конституційному праві. Конкретні методи дослідження: порівняльно-правовий, історико-правовий, соціологічний, політико-правовий, формально-юридичний та інші.

Шляхи удосконалення механізму конституційної відповідальності : сучасний стан в Україні та європейський досвід.

3.

РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА

Нормативно-правові акти

КОНСТИТУЦІЯ УКРАЇНИ: [Електроний ресурс] // Режим доступу <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>

1. Рішення Конституційного Суду України від 13.05.1997 № 1-зп «Про офіційне тлумачення статей 58, 78, 79, 81 Конституції України та статей 243-21, 243-22, 243-25 Цивільного процесуального кодексу України (у справі щодо несумісності депутатського мандата)»: [Електроний ресурс] // Режим доступу <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/v001p710-97>
2. Рішення Конституційного Суду від 03.10.1997 № 4-зп у справі за конституційним зверненням Барабаша Олександра Леонідовича щодо офіційного тлумачення частини п'ятої статті 94 та статті 160 Конституції України (справа про набуття чинності Конституцією України): [Електроний ресурс] // Режим доступу <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/v004p710-97?test=XX7MfyrCSgkyoi4IZi4HVmQvHdl6ssFggkRbI1c>

3. Рішення Конституційного Суду України від 25.11.1997 № 6-зп у справі за конституційним зверненням громадянки Дзюби Галини Павлівни щодо офіційного тлумачення частини другої статті 55 Конституції України та статті 248-2 Цивільного процесуального кодексу України (справа громадянки Дзюби Г.П. щодо права на оскарження в суді неправомірних дій посадової особи): [Електроний ресурс] // Режим доступу <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/v006p710-97>
4. Рішення Конституційного Суду України від 25.12.1997 № 9-зп у справі за конституційним зверненням громадян Проценко Раїси Миколаївни, Ярошенко Поліни Петрівни та інших громадян щодо офіційного тлумачення статей 55, 64, 124 Конституції України (справа за зверненнями жителів міста Жовті Води): [Електроний ресурс] // Режим доступу <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/v009p710-97>
5. Рішення Конституційного Суду України від 09.06.1998 № 8-рп/98 у справі за конституційним поданням Президента України щодо офіційного тлумачення положень частини другої статті 158 та статті 159 Конституції України (справа щодо внесення змін до Конституції України): [Електроний ресурс] // Режим доступу <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/v008p710-98>
6. Рішення Конституційного Суду України від 07.07.1998 № 11-рп/98 у справі за конституційним поданням Президента України щодо офіційного тлумачення частин другої і третьої статті 84 та частин другої і четвертої статті 94 Конституції України (справа щодо порядку голосування та повторного розгляду законів Верховною Радою України): [Електроний ресурс] // Режим доступу <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/v011p710-98>
7. Рішення Конституційного Суду України від 09.02.1999 № 1-рп/99 у справі за конституційним зверненням Національного банку України щодо офіційного тлумачення положення частини першої статті 58 Конституції України (справа про зворотню дію в часі законів та інших нормативно-правових актів): [Електроний ресурс] // Режим доступу <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/v001p710-99>
8. Рішення Конституційного Суду України від 19.05.1999 № 4-рп/99 у справі за конституційними поданнями Верховного Суду України та Служби безпеки України щодо офіційного тлумачення статті 86 Конституції України та статей 12, 19 Закону України «Про статус народного депутата України» (справа про запити народних депутатів України): [Електроний ресурс] // Режим доступу <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/v004p710-99>
9. Рішення Конституційного Суду України від 06.07.1999 № 7-рп/99 у справі за конституційними поданнями 49 народних депутатів України і виконавчого комітету Вінницької міської ради щодо офіційного тлумачення положень статей 38, 78 Конституції України, статей 1, 10, 12, частини другої статті 49 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» (справа про сумісництво посад народного

- депутата України і міського голови): [Електроний ресурс] // Режим доступу <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/v007p710-99>
10. Рішення Конституційного Суду України від 27.10.1999 № 9-рп/99 у справі за конституційним поданням Міністерства внутрішніх справ України щодо офіційного тлумачення положень частини третьої статті 80 Конституції України (справа про депутатську недоторканність): [Електроний ресурс] // Режим доступу <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/v009p710-99>
  11. Рішення Конституційного Суду України від 14.12.1999 № 10-рп/99 у справі за конституційними поданнями 51 народного депутата України про офіційне тлумачення положень статті 10 Конституції України щодо застосування державної мови органами державної влади, органами місцевого самоврядування та використання її у навчальному процесі в навчальних закладах України (справа про застосування української мови): [Електроний ресурс] // Режим доступу <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/v010p710-99>
  12. Рішення Конституційного Суду України від 11.04.2000 № 4-рп/2000 у справі за конституційним поданням Генеральної прокуратури України щодо офіційного тлумачення положень статті 86 Конституції України та статей 12, 19 Закону України «Про статус народного депутата України» (справа про запити народних депутатів України до прокуратури): [Електроний ресурс] // Режим доступу <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/v004p710-00>
  13. Рішення Конституційного Суду України від 19.04.2000 № 4-рп/2000 у справі за конституційним поданням 46 народних депутатів України щодо офіційного тлумачення положень статті 58 Конституції України, статей 6, 81 Кримінального кодексу України (справа про зворотню дію кримінального закону в часі) // <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/v006p710-00>
  14. Рішення Конституційного Суду України від 16.11.2000 № 13-рп/2000 у справі за конституційним зверненням громадянина Солдатова Геннадія Івановича щодо офіційного тлумачення положень статті 59 Конституції України, статті 44 Кримінально-процесуального кодексу України, статей 268, 271 Кодексу України про адміністративні правопорушення (справа про право вільного вибору захисника) // <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/v013p710-00>
  15. Рішення Конституційного Суду України від 14.12.2000 № 15-рп/2000 у справі за конституційним поданням Президента України щодо відповідності Конституції України (конституційності) Постанови Верховної Ради України «Про чинність Закону України «Про Рахункову палату», офіційного тлумачення положень частини другої статті 150 Конституції України, а також частини другої статті 70 Закону України «Про Конституційний Суд України» стосовно порядку виконання рішень Конституційного Суду України (справа про порядок виконання рішень Конституційного Суду України): [Електроний ресурс] // Режим

доступу <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/v015p710-00>

16. Рішення Конституційного Суду України від 28.03.2001 № 2-рп/2001 у справі за конституційним поданням Президента України щодо офіційного тлумачення положення частини другої статті 93 Конституції України (справа про позачерговий розгляд законопроектів): [Електроний ресурс] // Режим доступу <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/v002p710-01>
17. Рішення Конституційного Суду України від 19.04.2001 № 4-рп/2001 у справі за конституційним поданням Міністерства внутрішніх справ України щодо офіційного тлумачення положення частини першої статті 39 Конституції України про завчасне сповіщення органів виконавчої влади чи органів місцевого самоврядування про проведення зборів, мітингів, походів і демонстрацій (справа щодо завчасного сповіщення про мирні зібрання): [Електроний ресурс] // Режим доступу <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/v004p710-01>
18. Рішення Конституційного Суду України від 17.05.2001 № 5-рп/2001 у справі за конституційним поданням Президента України щодо офіційного тлумачення положень частини першої статті 93 Конституції України, частини першої статті 35 Закону України «Про бюджетну систему України» (справа про зміни до закону про бюджет): [Електроний ресурс] // Режим доступу <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/v005p710-01>
19. Рішення Конституційного Суду України від 30.05.2001 № 7-рп/2001 у справі за конституційним зверненням відкритого акціонерного товариства «Всеукраїнський Акціонерний Банк» щодо офіційного тлумачення положень пункту 22 частини першої статті 92 Конституції України, частин першої, третьої статті 2, частини першої статті 38 Кодексу України про адміністративні правопорушення (справа про відповідальність юридичних осіб): [Електроний ресурс] // Режим доступу <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/v007p710-01>
20. Рішення Конституційного Суду України від 13.07.2001 № 11-рп/2001 у справі за конституційним поданням народних депутатів України щодо офіційного тлумачення термінів «район» та «район у місті», які застосовуються в пункті 29 частини першої статті 85, частині п'ятій статті 140 Конституції України, і поняття «організація управління районами в містах», яке вживається в частині п'ятій статті 140 Конституції України та в частині першій статті 11 Закону України «Про столицю України - місто-герой Київ», а також щодо офіційного тлумачення положень пункту 13 частини першої статті 92 Конституції України, пункту 41 частини першої статті 26 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» стосовно повноваження міських рад самостійно вирішувати питання утворення і ліквідації районів у місті (справа про адміністративно-територіальний устрій) // <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/v011p710-01>
21. Рішення Конституційного Суду України від 16.10.2001 № 14-рп/2001 у

- справі за конституційним поданням Вищої ради юстиції щодо офіційного тлумачення положення пункту 1 частини першої статті 131 Конституції України стосовно внесення Вищою радою юстиції подань про призначення суддів на посади (справа про призначення суддів): [Електроний ресурс] // Режим доступу <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/v014p710-01>
22. Рішення Конституційного Суду України від 20.03.2002 №4-рп/2002 у справі за конституційним поданням Міністерства внутрішніх справ України щодо офіційного тлумачення положень статті 86 Конституції України, а також частини другої статті 15 та частини першої статті 16 Закону України «Про статус народного депутата України» (справа про запити і звернення народних депутатів України до органів дізнання і досудового слідства): [Електроний ресурс] // Режим доступу <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/v004p710-02>
23. Рішення Конституційного Суду України від 27.03.2002 №7-рп/2002 у справі за конституційним поданням Вищої ради юстиції щодо офіційного тлумачення положень абзаців другого, третього пункту 1 частини першої статті 150 Конституції України (справа щодо актів про обрання/призначення суддів на посади та про звільнення їх з посад) // <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/v007p710-02>
24. Рішення Конституційного Суду України від 07.05.2002 №8-рп/2002 у справі за конституційним поданням Президента України щодо офіційного тлумачення положень частин другої, третьої статті 124 Конституції України (справа щодо підвідомчості актів про призначення або звільнення посадових осіб): [Електроний ресурс] // Режим доступу <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/v008p710-02>
25. Рішення Конституційного Суду України від 29.05.2002 № 10-рп/2002 у справі за конституційним поданням 53 народних депутатів України щодо офіційного тлумачення положення частини третьої статті 49 Конституції України «у державних і комунальних закладах охорони здоров'я медична допомога надається безоплатно» (справа про безоплатну медичну допомогу): [Електроний ресурс] // Режим доступу <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/v010p710-02>
26. Рішення Конституційного Суду України від 18.06.2002 № 12-рп/2002 у справі за конституційним поданням 45 народних депутатів України щодо офіційного тлумачення положень частини першої статті 140 Конституції України (справа про об'єднання територіальних громад): [Електроний ресурс] // Режим доступу <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/v012p710-02>
27. Рішення Конституційного Суду України від 09.07.2002 № 15-рп/2002 у справі за конституційним зверненням Товариства з обмеженою відповідальністю «Торговий Дім «Кампус Коттон клуб» щодо офіційного тлумачення положення частини другої статті 124 Конституції України (справа про досудове врегулювання спорів): [Електроний ресурс] // Режим доступу

<http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/v015p710-02>

28. Рішення Конституційного Суду України від 17.10.2002 № 16-рп/2002 у справі за конституційним поданням Міністерства економіки та з питань європейської інтеграції України щодо офіційного тлумачення окремих положень частини першої статті 120 Конституції України (справа про суміщення службової діяльності керівників органів виконавчої влади): [Електроний ресурс] // Режим доступу <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/v016p710-02>
29. Рішення Конституційного Суду України від 17.10.2002 № 17-рп/2002 у справі за конституційним поданням 50 народних депутатів України щодо офіційного тлумачення положень статей 75, 82, 84, 91, 104 Конституції України (щодо повноважності Верховної Ради України): [Електроний ресурс] // Режим доступу <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/v017p710-02>
30. Рішення Конституційного Суду України від 28.01.2003 №2-рп/2003 у справі за конституційним поданням Президента України про офіційне тлумачення положень пункту 15 частини першої статті 106 Конституції України (справа про повноваження Президента України реорганізувати центральні органи виконавчої влади): [Електроний ресурс] // Режим доступу <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/v002p710-03>
31. Рішення Конституційного Суду України від 05.03.2003 №5-рп/2003 у справі за конституційним поданням Національного банку України про офіційне тлумачення положень статті 86, частини другої статті 89 Конституції України, частини другої статті 15, частини першої статті 16 Закону України «Про статус народного депутата України» (справа про звернення народних депутатів України до Національного банку України): [Електроний ресурс] // Режим доступу <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/v005p710-03>
32. Рішення Конституційного Суду України від 26.06.2003 №12-рп/2003 у справі за конституційним поданням 56 народних депутатів України про офіційне тлумачення положень частин першої, третьої статті 80 Конституції України, частини першої статті 26, частин першої, другої, третьої статті 27 Закону України «Про статус народного депутата України» та за конституційним поданням Міністерства внутрішніх справ України про офіційне тлумачення положення частини третьої статті 80 Конституції України стосовно затримання народного депутата України (справа про гарантії депутатської недоторканності): [Електроний ресурс] // Режим доступу <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/v012p710-03?test=GqsMfB7.apXVoi4EZi4HVmQvHdl6ssFggkRbl1c>
33. Рішення Конституційного Суду України від 14.10.2003 № 16-рп/2003 у справі за конституційним поданням 50 народних депутатів України про офіційне тлумачення положень частини другої статті 84, пункту 34 частини першої статті 85, частини першої статті 86, статті 91

- Конституції України, частин другої, третьої, четвертої статті 15 Закону України «Про статус народного депутата України» (справа про направлення запиту до Президента України): [Електроний ресурс] // Режим доступу <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/v016p710-03>
34. Рішення Конституційного Суду України від 10.12.2003 №19-рп/2003 у справі за конституційним поданням 47 народних депутатів України про офіційне тлумачення положень частини першої статті 105, частини першої статті 111 Конституції України (справа щодо недоторканності та імпідменту Президента України): [Електроний ресурс] // Режим доступу <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/v019p710-03>
35. Рішення Конституційного Суду України від 25.12.2003 №21-рп/2003 у справі за конституційним поданням Президента України та конституційним поданням 56 народних депутатів України про офіційне тлумачення положень частин першої, другої, третьої, четвертої статті 118, частини третьої статті 133, частин першої, другої, третьої статті 140, частини другої статті 141 Конституції України, статті 23, пункту 3 частини першої статті 30 Закону України «Про державну службу», статей 12, 79 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні», статей 10, 13, 16, пункту 2 розділу VII «Прикінцеві положення» Закону України «Про столицю України - місто-герой Київ», статей 8, 10 Закону України «Про місцеві державні адміністрації», статті 18 Закону України «Про службу в органах місцевого самоврядування» (справа про особливості здійснення виконавчої влади та місцевого самоврядування у місті Києві): [Електроний ресурс] // Режим доступу <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/v021p710-03>
36. Рішення Конституційного Суду України від 25.12.2003 №22-рп/2003 у справі за конституційними поданнями 53 і 47 народних депутатів України про офіційне тлумачення положення частини третьої статті 103 Конституції України (справа щодо строків перебування на посту Президента України): [Електроний ресурс] // Режим доступу <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/v022p710-03>
37. Рішення Конституційного Суду України від 04.03.2004 №5-рп/2004 у справі за конституційним поданням 50 народних депутатів України про офіційне тлумачення положень частини третьої статті 53 Конституції України «держава забезпечує доступність і безоплатність дошкільної, повної загальної середньої, професійно-технічної, вищої освіти в державних і комунальних навчальних закладах» (справа про доступність і безоплатність освіти): [Електроний ресурс] // Режим доступу <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/v005p710-04>
38. Рішення Конституційного Суду України від 19.05.2004 №11-рп/2004 у справі за конституційним поданням Президента України про офіційне тлумачення положень частини другої статті 90, пункту 8 частини першої статті 106 Конституції України (справа про умови дострокового припинення повноважень Верховної Ради України): [Електроний ресурс] // Режим доступу <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/v011p710->

39. Рішення Конституційного Суду України від 01.12.2004 № 19-рп/2004 у справі за конституційним поданням Верховного Суду України про офіційне тлумачення положень частин першої, другої статті 126 Конституції України та частини другої статті 13 Закону України «Про статус суддів» (справа про незалежність суддів як складову їхнього статусу): [Електроний ресурс] // Режим доступу <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/v019p710-04>
40. Рішення Конституційного Суду України від 05.10.2005 №6-рп/2005 у справі за конституційним поданням 60 народних депутатів України про офіційне тлумачення положень частини першої статті 103 Конституції України в контексті положень її статей 5, 156 та за конституційним зверненням громадян Галайчука Вадима Сергійовича, Подгорної Вікторії Валентинівни, Кислої Тетяни Володимирівни про офіційне тлумачення положень частин другої, третьої, четвертої статті 5 Конституції України (справа про здійснення влади народом): [Електроний ресурс] // Режим доступу <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/v006p710-05>
41. Рішення Конституційного Суду України від 13.10.2005 №9-рп/2005 у справі за конституційним поданням 61 народного депутата України про офіційне тлумачення положень пункту 10 частини першої статті 106, частин першої, другої, четвертої статті 118, частини третьої статті 133, частини другої статті 140 Конституції України, частини четвертої статті 1, частини другої статті 8, частини четвертої статті 9 Закону України «Про місцеві державні адміністрації», пункту 2 розділу VII «Прикінцеві положення» Закону України «Про столицю України - місто-герой Київ» (справа про особливості здійснення виконавчої влади та місцевого самоврядування в районах міста Києва): [Електроний ресурс] // Режим доступу <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/v009p710-05>
42. Рішення Конституційного Суду України від 09.10.2007 №7-рп/2007 у справі за конституційним поданням 51 народного депутата України про офіційне тлумачення положень частини четвертої статті 94 Конституції України: [Електроний ресурс] // Режим доступу <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/v0a7p710-07>
43. Рішення Конституційного Суду України від 11.12.2007 № 11-рп/2007 у справі за конституційним зверненням громадянина Касьяненка Бориса Павловича щодо офіційного тлумачення положень пункту 8 частини третьої статті 129 Конституції України, частини другої статті 383 Кримінально-процесуального кодексу України: [Електроний ресурс] // Режим доступу <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/va11p710-07>
44. Рішення Конституційного Суду України від 11.12.2007 № 12-рп/2007 у справі за конституційним поданням 46 народних депутатів України про офіційне тлумачення положень пункту 12 частини першої статті 85 Конституції України у контексті положень частини четвертої статті 114, частин другої, третьої статті 115 Конституції України (справа про

- порядок припинення повноважень членів Кабінету Міністрів України): [Електроний ресурс] // Режим доступу <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/va12p710-07>
45. Рішення Конституційного Суду України від 02.04.2008 №5-рп/2008 у справі за конституційним поданням Генеральної прокуратури України щодо офіційного тлумачення положень частини другої статті 122 Конституції України, частини третьої статті 2 Закону України «Про прокуратуру»: [Електроний ресурс] // Режим доступу <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/v005p710-08>
46. Рішення Конституційного Суду України від 16.04.2008 №6-рп/2008 у справі за конституційними поданнями Президента України про офіційне тлумачення положень частин другої, третьої статті 5, статті 69, частини другої статті 72, статті 74, частини другої статті 94, частини першої статті 156 Конституції України (справа про прийняття Конституції та законів України на референдумі): [Електроний ресурс] // Режим доступу <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/v006p710-08>
47. Рішення Конституційного Суду України від 25.06.2008 №12-рп/2008 у справі за конституційним поданням 50 народних депутатів України щодо відповідності Конституції України (конституційності) положень частин п'ятої, шостої статті 13 Закону України «Про статус народного депутата України», частини четвертої статті 61 Регламенту Верховної Ради України та офіційного тлумачення положень пункту 6 частини другої, частини шостої статті 81, частини шостої статті 83 Конституції України, частини четвертої статті 13 Закону України «Про статус народного депутата України» (справа про перебування народного депутата України у депутатській фракції): [Електроний ресурс] // Режим доступу <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/v012p710-08>
48. Рішення Конституційного Суду України від 17.09.2008 №16-рп/2008 у справі за конституційним поданням 105 народних депутатів України щодо офіційного тлумачення положень частин шостої, сьомої, дев'ятої статті 83 Конституції України (справа про коаліцію депутатських фракцій у Верховній Раді України): [Електроний ресурс] // Режим доступу <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/v016p710-08?test=Y07Mf9lCdrY0oi4wZi4HVmQvHdl6ssFggkRbI1c>
49. Рішення Конституційного Суду України від 15.10.2008 №23-рп/2008 у справі за конституційним поданням 51 народного депутата України щодо офіційного тлумачення положення пункту 6 частини першої статті 106 Конституції України (справа про проголошення Президентом України всеукраїнського референдуму за народною ініціативою): [Електроний ресурс] // Режим доступу <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/v023p710-08>
50. Рішення Конституційного Суду України від 27.11.2008 №26-рп/2008 у справі за конституційним поданням Кабінету Міністрів України про офіційне тлумачення положення частини другої статті 95 Конституції України та словосполучення «збалансованість бюджету»,

- використаного в частині третій цієї статті (справа про збалансованість бюджету) // <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/v026p710-08>
51. Рішення Конституційного Суду України від 26.02.2009 №6-рп/2009 у справі за конституційним поданням Президента України щодо офіційного тлумачення положення пункту 18 частини першої статті 85 Конституції України: [Електроний ресурс] // Режим доступу <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/v006p710-09>
52. Рішення Конституційного Суду України від 16.04.2009 №7-рп/2009 у справі за конституційним поданням Харківської міської ради щодо офіційного тлумачення положень частини другої статті 19, статті 144 Конституції України, статті 25, частини чотирнадцятої статті 46, частин першої, десятої статті 59 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» (справа про скасування актів органів місцевого самоврядування): [Електроний ресурс] // Режим доступу <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/v007p710-09>
53. Рішення Конституційного Суду України від 28.04.2009 №8-рп/2009 у справі за конституційним поданням Президента України щодо офіційного тлумачення положення частини восьмої статті 83 Конституції України у системному зв'язку з положеннями частин шостої, сьомої статті 83, пункту 9 частини першої статті 106, частин третьої, четвертої статті 114 Конституції України: [Електроний ресурс] // Режим доступу <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/v008p710-09>
54. Рішення Конституційного Суду України від 30.09.2009 № 23-рп/2009 у справі за конституційним зверненням громадянина Голованя Ігоря Володимировича щодо офіційного тлумачення положень статті 59 Конституції України (справа про право на правову допомогу): [Електроний ресурс] // Режим доступу <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/v023p710-09>
55. Рішення Конституційного Суду України від 11.03.2010 №7-рп/2010 у справі за конституційними поданнями Вищого господарського суду України щодо офіційного тлумачення положень частини першої статті 130 Конституції України (справа про фінансове забезпечення діяльності судів): [Електроний ресурс] // Режим доступу <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/v007p710-10>
56. Рішення Конституційного Суду України від 11.03.2010 № 8-рп/2010 у справі за конституційним поданням 46 народних депутатів України щодо офіційного тлумачення термінів «найвищий судовий орган», «вищий судовий орган», «касаційне оскарження», які містяться у статтях 125, 129 Конституції України: [Електроний ресурс] // Режим доступу <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/v008p710-10>
57. Рішення Конституційного Суду України від 01.04.2010 № 10-рп/2010 у справі за конституційним поданням Вищого адміністративного суду України щодо офіційного тлумачення положень частини першої статті 143 Конституції України, пунктів «а», «б», «в», «г» статті 12 Земельного кодексу України, пункту 1 частини першої статті 17 Кодексу

адміністративного судочинства України: [Електроний ресурс] // Режим доступу <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/v010p710-10>

58. Рішення Конституційного Суду України від 06.04.2010 №11-рп/2010 у справі за конституційним поданням 68 народних депутатів України щодо офіційного тлумачення положень частини шостої статті 83 Конституції України, частини четвертої статті 59 Регламенту Верховної Ради України стосовно можливості окремих народних депутатів України брати безпосередню участь у формуванні коаліції депутатських фракцій у Верховній Раді України: [Електроний ресурс] // Режим доступу <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/v011p710-10>

59. Закон України від 1 лютого 2011 р. № 2952-VI «Про внесення змін до Конституції України щодо проведення чергових виборів народних депутатів України, Президента України, депутатів Верховної Ради Автономної Республіки Крим, місцевих рад та сільських, селищних, міських голів»: [Електроний ресурс] // Режим доступу <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2952-17>

Рішення Конституційного Суду України від 20.10.2011 № 12-рп/2011 у справі за конституційним поданням Служби безпеки України щодо офіційного тлумачення положення частини третьої статті 62 Конституції України: [Електроний ресурс] // Режим доступу <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/v012p710-11>

Рішення Конституційного Суду України від 08.12.2011 № 16-рп/2011 у справі за конституційним зверненням товариства з обмеженою відповідальністю «Пріма-Сервіс» ЛТД щодо офіційного тлумачення положення пункту 7 частини третьої статті 129 Конституції України та за конституційним поданням 54 народних депутатів України щодо відповідності Конституції України (конституційності) окремих положень частини шостої статті 12, частини першої статті 41 Кодексу адміністративного судочинства України, частини другої статті 197 Цивільного процесуального кодексу України, а також частини восьмої статті 81-1 Господарського процесуального кодексу України (справа про фіксування судового процесу технічними засобами): [Електроний ресурс] // Режим доступу <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/v016p710-11>

Рішення Конституційного Суду України від 14.12.2011 №19-рп/2011 у справі за конституційним зверненням громадянина Осетрова Сергія Володимировича щодо офіційного тлумачення положень частини другої статті 55 Конституції України, частини другої статті 2, пункту 2 частини третьої статті 17 Кодексу адміністративного судочинства України, частини третьої статті 110, частини другої статті 236 Кримінально-процесуального кодексу України та конституційним поданням Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ щодо офіційного тлумачення положень статей 97, 110, 234, 236 Кримінально-процесуального кодексу України, статей 3, 4, 17 Кодексу адміністративного судочинства України в аспекті статті 55 Конституції України (справа про оскарження бездіяльності суб'єктів

- владних повноважень щодо заяв про злочини): [Електроний ресурс] // Режим доступу <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/v019p710-11>
60. Рішення Конституційного Суду України від 20.01.2012 №2-рп/2012 у справі за конституційним поданням Жашківської районної ради Черкаської області щодо офіційного тлумачення положень частин першої, другої статті 32, частин другої, третьої статті 34 Конституції України: [Електроний ресурс] // Режим доступу <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/v002p710-12>
61. Рішення Конституційного Суду України від 25.01.2012 №3-рп/2012 у справі за конституційним поданням правління Пенсійного фонду України щодо офіційного тлумачення положень статті 1, частин першої, другої, третьої статті 95, частини другої статті 96, пунктів 2, 3, 6 статті 116, частини другої статті 124, частини першої статті 129 Конституції України, пункту 5 частини першої статті 4 Бюджетного кодексу України, пункту 2 частини першої статті 9 Кодексу адміністративного судочинства України в системному зв'язку з окремими положеннями Конституції України: [Електроний ресурс] // Режим доступу <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/v003p710-12>
62. Деякі питання щодо забезпечення участі громадськості у формуванні та реалізації державної політики. Постанова Кабінету Міністрів України від 15.10.2004 № 1378: [Електроний ресурс] // Режим доступу <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1378-2004-п>
63. Конституція Автономної Республіки Крим. Прийнята на другій сесії Верховної Ради Автономної Республіки Крим 21.10.1998 VI: [Електроний ресурс] // Режим доступу <http://zakon2.rada.gov.ua/krym/show/rb239k002-98>
64. Положение об обеспечении деятельности депутатов Верховной Рады Автономной Республики Крым. Утверждено Постановлением Верховной Рады Автономной Республики Крым «О Положении об обеспечении деятельности депутатов Верховной Рады Автономной Республики Крым» от 17.09.2003 № 679-3/03 : [Електроний ресурс] // Режим доступу <http://zakon2.rada.gov.ua/krym/show/rb0679002-03>
65. Про Автономну Республіку Крим. Закон України від 17.03.1995 р. : [Електроний ресурс] // Режим доступу <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/95/95-вр>
66. Про біженців. Закон України від 21.06.2001 р. : [Електроний ресурс] // Режим доступу <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/2557-14>
67. Про Верховну Раду Автономної Республіки Крим. Закон України від 10.02.1998 : [Електроний ресурс] // Режим доступу <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/90/98-вр>
68. Про вибори депутатів Верховної Ради Автономної Республіки Крим, місцевих рад та сільських, селищних, міських голів. Закон України від 10.07.2010 № 2487-VI // Відомості Верховної Ради України. - 2010. - № 35-36. - Ст. 491. { *Із змінами, внесеними згідно із Законами № 2491-VI*

- від 30.08.2010, ВВР. – 2010. - № 39. - Ст. 514; № 2756-VI від 02.12.2010, ВВР. – 2011. - № 23. - Ст. 160*}: [Електроний ресурс] // Режим доступу <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2487-17>
69. Про вибори народних депутатів України. Закон України від 17.11.2011 № 4061-VI // Офіційний Вісник України. – 2011. - № 97. - Стор. 16. Стаття 3526. - Код акту 59512/2011: [Електроний ресурс] // Режим доступу <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/4061-17/print1330169136231824>
70. Про вибори Президента України. Закон України від 05.03.1999 № 474-XIV. Редакція від 01.01.2011: [Електроний ресурс] // Режим доступу <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/474-14>
71. Про визначення порядку обчислення скликань Верховної Ради України. Закон України від 01.02.2000 : [Електроний ресурс] // Режим доступу
72. Про Вищу раду юстиції. Закон України від 15.01.1998 : [Електроний ресурс] // Режим доступу <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/22/98-вр>
73. Про всеукраїнський та місцеві референдуми. Закон України від 03.07.1991 : [Електроний ресурс] // Режим доступу <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1286-12>
74. Про громадянство України. Закон України від 18.01.2001 : [Електроний ресурс] // Режим доступу <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1636-12>
75. Про Державний Гімн України. Закон України від 06.03.2003 : [Електроний ресурс] // Режим доступу <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/602-15>
76. Про Державний прапор України. Постанова Верховної Ради України від 28.01.1992 № 2067 : [Електроний ресурс] // Режим доступу <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2067-12>
77. Про Державний реєстр виборців. Закон України від 22.02.2007 : [Електроний ресурс] // Режим доступу <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/698-16>
78. Про державні нагороди. України Закон України від 16.03.2000 : [Електроний ресурс] // Режим доступу <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1549-14>
79. Про затвердження Конституції Автономної Республіки Крим. Закон України від 23.12.1998 : [Електроний ресурс] // Режим доступу <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/350-14>
80. Про затвердження Положення «Про реєстрацію асоціацій та інших добровільних об'єднань органів місцевого самоврядування». Постанова Кабінету Міністрів України від 16.02.1998 № 175: [Електроний ресурс] // Режим доступу <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/175-98-п>
81. [Про затвердження Положення про Апарат Верховної Ради України](#) Голова Верховної Ради; Розпорядження, Положення від 31.05.2000 № 459 <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/459/00-%D1%80%D0%B3>

82. Про затвердження Порядку оформлення і видачі посвідчення закордонного українця. Постанова Кабінету Міністрів України від 17.11.2004 № 1531: [Електроний ресурс] // Режим доступу <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1531-2004-п>
83. Про затвердження Правил оформлення і видачі службою громадянства, імміграції та реєстрації фізичних осіб свідоцтва про належність до громадянства України. Постанова Кабінету Міністрів України від 14.04.2004 № 491: [Електроний ресурс] // Режим доступу <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/491-2004-п>
84. Про затвердження Регламенту Кабінету Міністрів України. Постанова Кабінету Міністрів України від 18.07.2007 № 950: [Електроний ресурс] // Режим доступу <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/950-2007-п>
85. Про затвердження Типового положення про урядовий орган державного управління. Постанова Кабінету Міністрів України від 22.02.2000 № 386: [Електроний ресурс] // Режим доступу <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/386-2000-п>
86. Про затвердження Типового регламенту центрального органу виконавчої влади. Постанова Кабінету Міністрів України від 19.09.2007 № 1143: [Електроний ресурс] // Режим доступу <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/1143-2007-п>
87. Про звернення громадян. Закон України від 02.10.1996 : [Електроний ресурс] // Режим доступу <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/393/96-вр/ed20111231>
88. Про імміграцію. Закон України від 07.06.2001 : [Електроний ресурс] // Режим доступу <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2491-14>
89. Про комітети Верховної Ради України. Закон України від 04.04.1995 : [Електроний ресурс] // Режим доступу <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/116/95-вр>
90. Про Конституційний Суд України. Закон України від 16.10.1996 : [Електроний ресурс] // Режим доступу <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/422/96-вр>
91. Про місцеве самоврядування в Україні. Закон України від 21.05.1997 : [Електроний ресурс] // Режим доступу <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/280/97-вр>
92. Про місцеві державні адміністрації. Закон України від 09.04.1999 : [Електроний ресурс] // Режим доступу <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/586-14>
93. Про мови в Українській РСР. Закон України від 28.10.1989 : [Електроний ресурс] // Режим доступу <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/8312-11>
94. Про Національний банк України. Закон України від 20.05.1999 : [Електроний ресурс] // Режим доступу <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/679-14>
95. Про національні меншини в Україні. Закон України від 25.06.1992 :

- [Електроний ресурс] // Режим доступу
<http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2494-12>
96. Про Національну конституційну раду. Указ Президента України від 27.12.2007 № 1294: [Електроний ресурс] // Режим доступу
<http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1294/2007>
97. Про Національну раду України з питань телебачення і радіомовлення. Закон України від 23.09.1997: [Електроний ресурс] // Режим доступу
<http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/538/97-вр>
98. Про об'єднання громадян Закон України від 16.06.1992: [Електроний ресурс] // Режим доступу <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2460-12>
99. Про органи самоорганізації населення. Закон України від 11.07.2001: [Електроний ресурс] // Режим доступу
<http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2625-14>
100. Про організацію і порядок діяльності Верховної Ради України. Закон України від 04.09.2008: [Електроний ресурс] // Режим доступу
<http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/374-17>
101. Про основи національної безпеки України. Закон України від 19.06.2003: [Електроний ресурс] // Режим доступу
<http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/964-15>
102. Про особливості участі громадян України з числа депортованих з Криму у виборах депутатів місцевих Рад в Автономній Республіці Крим. Закон України від 06.04.1995: [Електроний ресурс] // Режим доступу
<http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/124/95-вр>
103. Про політичні партії в Україні. Закон України від 05.04.2001: [Електроний ресурс] // Режим доступу
<http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2365-14>
104. Про порядок виїзду з України і в'їзду в Україну громадян України. Закон України від 21.01.1994: [Електроний ресурс] // Режим доступу
<http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3857-12>
105. Про порядок обрання на посаду та звільнення з посади професійного судді Верховною Радою України. Закон України від 18.03.2004: [Електроний ресурс] // Режим доступу
<http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1625-15>
106. Про порядок обчислення скликань представницьких органів місцевого самоврядування (рад). Закон України від 24.06.2004: [Електроний ресурс] // Режим доступу <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1866-15>
107. Про правовий статус закордонних українців. Закон України від 04.03.2004: [Електроний ресурс] // Режим доступу
<http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1582-15>
108. Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства. Закон України від 04.02.1994: [Електроний ресурс] // Режим доступу
<http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3929-12>
109. Про правонаступництво України. Закон України від 12.09.1991:

- [Електроний ресурс] // Режим доступу
<http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1543-12>
110. Про Представництво Президента України в Автономній Республіці Крим. Закон України від 02.03.2000 : [Електроний ресурс] // Режим доступу <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1524-14>
  111. Про проголошення незалежності України. Постанова Верховної Ради УРСР від 24.08.1991 р. № 1427: [Електроний ресурс] // Режим доступу <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/1427-12>
  112. Про прокуратуру. Закон України від 05.11.1991 : [Електроний ресурс] // Режим доступу <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1789-12>
  113. Про Рахункову палату Закон України від 11.07.1996 : [Електроний ресурс] // Режим доступу <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/315/96-вр>
  114. Про Регламент Верховної Ради України. Закон України від 10.02.2010 № 1861-VI : [Електроний ресурс] // Режим доступу <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1861-17/print1321886877153951>
  115. Про свободу пересування та вільний вибір місця проживання в Україні. Закон України від 11.12.2003 : [Електроний ресурс] // Режим доступу <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1382-15>
  116. Про свободу совісті та релігійні організації. Закон України від 23.04.1991 : [Електроний ресурс] // Режим доступу <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/987-12>
  117. Про Службу безпеки України. Закон України від 25.03.1992 : [Електроний ресурс] // Режим доступу <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/2229-12>
  118. Про службу в органах місцевого самоврядування. Закон України від 07.06.2001 № 2493-III: [Електроний ресурс] // Режим доступу <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/2493-14>
  119. Про статус депутата Верховної Ради Автономної Республіки Крим. Закон України від 22.12.2006 № 533-V : [Електроний ресурс] // Режим доступу <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/533-16>
  120. Про статус депутатів місцевих рад. Закон України від 11.07.2002 № 93-IV: [Електроний ресурс] // Режим доступу <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/93-15>
  121. Про статус народного депутата України. Закон України від 17.11.1992 № 2790-XII: [Електроний ресурс] // Режим доступу <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2790-12>
  122. Про столицю України - місто-герой Київ. Закон України від 15.01.1999 № 401-XIV: [Електроний ресурс] // Режим доступу <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/401-14>
  123. Про судоустрій України. Закон від 07.07.2010 № 2453-VI: [Електроний ресурс] // Режим доступу <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2453-17>
  124. Про схвалення Концепції проекту Закону України «Про внесення змін

- до Закону України «Про правовий статус закордонних українців». Розпорядження КМУ від 17.06.2009 № 665-р : [Електроний ресурс] // Режим доступу <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/665-2009-p>
125. Про схвалення Концепції проекту Закону України «Про вплив громадськості на прийняття нормативно-правових актів». Розпорядження КМУ від 22.04.2009 № 448-р. : [Електроний ресурс] // Режим доступу <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/448-2009-p>
126. Про транскордонне співробітництво. Закон України від 24.06.2004 № 1861-IV: [Електроний ресурс] // Режим доступу <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1861-15>
127. Про Центральну виборчу комісію. Закон України від 30.06.2004 № 1932-IV: [Електроний ресурс] // Режим доступу <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1932-15>
128. Регламент Верховної Ради Автономної Республіки Крим. Постанова Верховної Ради АРК від 30.06.1998 № 109р-II : [Електроний ресурс] // Режим доступу <http://zakon2.rada.gov.ua/krym/show/rb109p002-98/print1321886877153951>

Базова література

1. Актуальні проблеми юридичної науки: зб. тез Міжнар. наук. конф. «Сьомі осінні юридичні читання» (м. Хмельницький, 28-29 листоп. 2008 р.) : у 4 ч. / Хмельницький ун-т управління та права. — Хмельницький : Видавництво Хмельницького ун-ту управління та права, 2008.
Ч. 2 : Конституційне право. Адміністративне право. Фінансове право. Інформаційне право. Земельне право. Аграрне право. Екологічне право. Природоресурсне право. Трудове право. Право соціального забезпечення. — Хмельницький : Видавництво Хмельницького ун-ту управління та права, 2008 — 353 с.
2. Актуальні проблеми юридичної науки: зб. тез Міжнар. наук. конф. «Шості осінні юридичні читання», м. Хмельницький, 26-27 жовтня 2007 р.: у 3 ч. / Хмельницький ун-т управління та права. — Хмельницький : Видавництво Хмельницького ун-ту упр. та права, 2007.
Ч. 1 : Теорія та історія держави і права. Історія політичних та правових вчень. Філософія права. Конституційне право. Екологічне право. Земельне право. Аграрне право. Міжнародне право. Порівняльне правознавство. — Хмельницький : Видавництво Хмельницького ун-ту упр. та права, 2007 — 289с.
3. Антологія української юридичної думки: В 6 т. / Інститут держави і права ім. В.М.Корецького НАН України / Ю.С. Шемшученко (заг.ред.), В.Ф. Погорілко (упоряд.) — К. : Видавничий Дім «Юридична книга», 2002.
Т. 4 : Конституційне (державне) право. — К. : Видавничий Дім «Юридична книга», 2003 — 600 с.
4. Антонов Володимир Олександрович, Батанов Олександр Васильович, Воротіна Наталія Вікторівна, Гаєва Надія Петрівна, Ісаєва Наталія Карлівна. Конституційне право України. Академічний курс: Підручник для студ. вищих навч. закл.: У 2 т. / НАН

України; Інститут держави і права ім. В.М.Корецького / Ю.С. Шемшученко (заг.ред.) — К. : ТОВ «Вид-во «Юридична думка», 2006. — 800 с.

5. Байрачна Л. К., Барабаш Ю. Г., Веніславський Ф. В., Кичун В. І., Колісник В. П. Конституційне право України: підручник для студ. юрид. спец. вищ. навч. закладів / Національна юридична академія України ім. Ярослава Мудрого / В.П. Колісник (ред.), Ю.Г. Барабаш (ред.). — Х. : Право, 2008. — 416 с.
6. Бисага Юрій Михайлович, Бисага Ю. Ю., Белов Д. М., Решетар І. В., Палінчак М. М., Рогач О. Я. Конституційне право України: навч. посіб. для студ. ВНЗ / Ужгородський національний ун-т. Інститут держави і права країн Європи. Юридичний факультет. Кафедра конституційного права та порівняльного правознавства. — Ужгород : Піра, 2007. — 370 с.
7. Гладун Зіновій Степанович, Федоров Микола Петрович, Федчишин Михайло Григорович. Конституційне право України: навч. посіб. для студ. ВНЗ усіх форм навч. / Тернопільський національний економічний ун-т. — Т. : ТНЕУ, 2008. — 564 с.
8. Кравченко В. В. Конституційне право України у визначеннях та схемах: Навч. посібник / Інститут економіки і права «КРОК». — К. : Атіка, 2002. — 192 с.
9. Кравченко Віктор Васильович. Конституційне право України: Навч. посіб.. — 4. вид., випр. та доп. — К. : Атіка, 2006. — 568 с.
10. Кравченко Віктор Віталійович. Конституційне право України: навч. посіб.. — Вид. 6-е, випр. та доп. — К. : Атіка, 2008. — 592 с.
11. Кравченко Віктор Віталійович. Конституційне право України: навч. посібник для дистанц. навч. для студ. вищих навч. закл. / Відкритий міжнародний ун-т розвитку людини «Україна». — Вид. 2-ге, доп. і випр. — К. : Університет «Україна», 2007. — 481 с.
12. Кравченко Віктор Віталійович. Конституційне право України: навчальний посібник. — Вид. 6-те, випр. та доп. — К. : Атіка, 2008. — 592 с.
13. Лукашин Євген Володимирович. Порівняльне конституційне право: Навч. посібник для студ. вузів / Рівненський ін-т слов'янознавства Київського слов'янського ун-ту. Кафедра міжнародної інформації. — Рівне, 1998. — 203 с.
14. Погорілко Віктор Федорович, Федоренко Владислав Леонідович. Конституційне право України. Академічний курс: Підручник для студ. вищих навч. закл.: У 2 т. / НАН України; Інститут держави і права ім. В.М.Корецького / Віктор Федорович Погорілко (ред.) — К. : ТОВ «Вид-во «Юридична думка», 2006. — 544 с.
15. Совгіря Ольга Володимирівна, Шукліна Наталія Георгіївна. Конституційне право України: навч. посібник. — К. : Юрінком Інтер, 2007. — 632 с.
16. Тацій Василь Якович, Погорілко Віктор Федорович, Тодика Юрій Миколайович, Бурчак Федір Глібович, Грошевой Юрій Михайлович. Конституційне право України: Підруч. для студ. вищ. юрид. закладів і фак. / Академія правових наук України; Українська Правнича Фундація / Василь Якович... Тацій (ред.). — К. : Український центр правничих студій, 1999. — 376 с.
17. Тодика Ю.М. Конституційне право України як галузь права: Конспект лекції / Національна юридична академія України. — Х., 1995. — 29с.

18. Тодика Ю. М., Колісник В. П., Кушніренко О. Г., Анісімов В. М., Байрачна Л. К. Конституційне право України: Конспект лекцій / Національна юридична академія України ім. Ярослава Мудрого / Ю.М. Тодика (ред.). — Х., 1997. — 169с.
19. Фрицький Олег Федорович. Конституційне право України: Підручник. — 2.вид., перероб. та доп. — К. : Юрінком Інтер, 2004. — 509с.
20. Чушенко Віталій Іванович, Заяць Ігор Ярославович. Конституційне право України: підручник / Львівський національний ун-т ім. Івана Франка / Віталій Іванович Чушенко (заг.ред.). — К. : Ін Юре; Видавничий центр ЛНУ ім. Івана Франка, 2007. — 485с.
21. Чушенко В.І. Заяць І.Я. Конституційне право України: підруч. / В.І. Чушенко, І.Я. Заяць. — Вид. 2-ге, допов. і переробл. — К. : Ін Юре, 2009. — 548 с.
22. Шляхтун Петро Панасович. Конституційне право України: підручник. — К. : Освіта України, 2008. — 592с.
23. Шляхтун Петро Петрович. Конституційне право: словник термінів. — К. : Либідь, 2005. — 568с.
24. Конституція і конституціоналізм в Україні: вибіркові проблеми: [збірник наук. пр. членів Тов-ва конституційного права з нагоди 10-ї річниці Конституції України, Конституційного Суду України та самого Тов-ва] / П.Ф. Мартиненко (відп.ред.), В.М. Кампо (відп.ред.). — К. : Купріянова, 2007. — 320 с.
25. Конституція незалежної України: У 3 кн. / Українська правнича фундація / Сергій Петрович Головатий (ред.)С.П. Головатий (уклад.), Л.П. Юзьков (уклад.). — К. : Право, 1995. Кн. 2, ч. 1 : Документи, статті. — К. : Право, 1997 — 278с.
26. Конституція незалежної України: У 3 кн. / Українська правнича фундація / Сергій Петрович Головатий (ред.)С.П. Головатий (уклад.), Л.П. Юзьков (уклад.). — К. : Право, 1995. Кн. 3, Ч. 3 : Документи. Стенограми. — К. : Право, 1999 — 480с
27. Конституція незалежної України: У 3 кн. / Українська правнича фундація / Сергій Петрович Головатий (ред.)С.П. Головатий (уклад.), Л.П. Юзьков (уклад.). — К. : Право, 1995. Кн. 3, Ч. 4 : Стенограми. — К. : Право, 1999 — 439с.
28. Конституція незалежної України: У 3 кн. / Українська правнича фундація / Сергій Петрович Головатий (ред.)С.П. Головатий (уклад.), Л.П. Юзьков (уклад.). — К. : Право, 1995. Кн. 3, Ч. 5 : Стенограми. — К. : Право, 2000 — 305с.
29. Конституція незалежної України: У 3 кн. / Українська правнича фундація / Сергій Петрович Головатий (ред.)С.П. Головатий (уклад.), Л.П. Юзьков (уклад.). — К. : Право, 1995. Т. 3, Ч. 6 : Стенограми. — К. : Право, 2000 — 414с.
30. Конституція незалежної України: У 3 кн. / Українська правнича фундація / Сергій Петрович Головатий (ред.)С.П. Головатий (уклад.), Л.П. Юзьков (уклад.). — К. : Право, 1995. Кн. 3, ч. 8 : Стенограми. — К. : Право, 2003 — 452с.

інформаційні ресурси

1. Архіви України : офіційний веб-портал [Електронний ресурс] // Режим доступу : www.archives.gov.ua
2. Верховна Рада Автономної Республіки Крим : офіційний веб-портал

- [Електронний ресурс] // Режим доступу : <http://www.rada.crimea.ua/ua/>
3. Верховна Рада України : офіційний веб-портал [Електронний ресурс] // Режим доступу : <http://portal.rada.gov.ua/>
  4. Верховний Суд України : інформаційний сервер [Електронний ресурс] // Режим доступу : www.scourt.gov.ua
  5. Генеральна Прокуратура України : офіційний сайт [Електронний ресурс] // Режим доступу :
  6. Держкомстат України [Електронний ресурс] // Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua>
  7. Єдиний державний реєстр судових рішень України : офіційний сайт [Електронний ресурс] // Режим доступу : www.reyestr.court.gov.ua/
  8. Кабінет Міністрів України : Урядовий портал: єдиний веб-портал органів виконавчої влади [Електронний ресурс] // Режим доступу : <http://www.kmu.gov.ua/control/>
  9. Київська міська рада: офіційний інтернет сайт [Електронний ресурс] // Режим доступу : <http://kmr.gov.ua/>
  10. Конституційний Суд України: офіційний сайт [Електронний ресурс] // Режим доступу : <http://www.ccu.gov.ua/uk/index>
  11. Міністерство регіонального розвитку та будівництва України : офіційний сайт [Електронний ресурс] // Режим доступу : <http://www.minregionbud.gov.ua>
  12. Президент України : офіційне інтернет представництво [Електронний ресурс] // Режим доступу : <http://www.president.gov.ua/>
  13. Програма сприяння Парламенту України : офіційний сайт [Електронний ресурс] // Режим доступу : www.pdp.org.ua
  14. Рада Європи : офіційний сайт [Електронний ресурс] // Режим доступу : <http://hub.coe.int/>
  15. Рада Міністрів Автономної Республіки Крим: офіційний сайт [Електронний ресурс] // Режим доступу : <http://www.crimea-portal.gov.ua/>
  16. Рада Національної Безпеки і Оборони України : офіційний сайт [Електронний ресурс] // Режим доступу : www.rainbow.gov.ua
  17. Рахункова Палата України : офіційний сайт [Електронний ресурс] // Режим доступу : <http://www.ac-rada.gov.ua/control/main/uk/index>
  18. Севастопольська міська рада : офіційний сайт [Електронний ресурс] // Режим доступу : <http://sevsovet.com.ua/>
  19. Уповноважений Верховної Ради України з прав людини : офіційний сайт [Електронний ресурс] // Режим доступу : www.ombudsman.kiev.ua
  20. Центральна виборча комісія : офіційний веб-сервер [Електронний ресурс] // Режим доступу : <http://www.cvk.gov.ua/>
  21. Центральна виборча комісія України : офіційний сайт [Електронний ресурс] // Режим доступу : www.cvk.gov.ua